

ЖАББОРОВА ОНАХОН МАННАПОВНА
АЙДАРОВ ЕРКИН БАКИТОВИЧ

БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛИҒИ
ШЫРШЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКА УНИВЕРСИТЕТИ

**ЖАББОРОВА ОНАХОН МАННАПОВНА
АЙДАРОВ ЕРКИН БАКИТОВИЧ**

**БАСТАУЫШ БІЛІМ
БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ
ТЕХНОЛОГИЯЛАР**

*60110500- Практикалық іс-әрекеттегі бастауыш сынып
оқушылары мен бастауыш сынып мұғалімдеріне
арналған оқу құралы*

«Renesains sari»
Toshkent – 2024

УДК-373.3;37.013

КБК-74.2

Ж-12

Жабборова О.М., Айдаров Е.Б., Бастауыш білім берудегі инновациялық технологиялар. Оқулық. - Т.: 2024.

Бұл оқу құралы «Бастауыш білім берудегі инновациялық технологиялар» жаңа оқу пәнінің үлгілік бағдарламасы негізінде әзірленіп, Work-curriculum негізінде жазылған. Ол оқытудың кредиттік-модульдік талаптары негізінде жазылған, бастауыш білім беруде инновациялық технологиялардың теориялық негіздері, оларды қолдану әдістері мен практикалық механизмдері мәселелеріне талдау жасайды. Талдау барысында негізгі назар бастауыш білім беруде инновациялық технологияларды қолдану әдістемесіне аударылады.

Оқу құралы жоғары педагогикалық оқу орындарының бастауыш сынып студенттеріне, практикалық іс-әрекеттегі бастауыш сынып мұғалімдеріне және осы мәселеге қызығушылық танытатын көпшілік қауымға арналған.

Жауапты редактор:

Шукурулло Колдошевич Мардонов – педагогика ғылымдарының докторы, профессор

Пікір білдірушілер:

У.Байкабилов – ШМПУ-дің «Өзбек тіл білімі» кафедрасының доцент м.а.

Е.Б.Абдувалитов – Низами атындағы ТМПУ-дің «Қазақ тілі және оны оқыту әдебиеті» кафедрасының профессор педагогика ғылымдарының докторы

Оқу құралын Шыршық мемлекеттік педагогика университеті ғылыми-әдістемелік кеңесі баспаға ұсынған.

ISBN 978-9910-9398-5-3

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	4
МОДУЛЬ 1. БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ	5
1-тақырып: «Инновациялық технологиялар» мазмұны және олардың негізгі максаттары	5
2-тақырып: Бастауыш оқытуға инновациялық технологияларды енгізу негіздері	13
3-тақырып: Бастауыш оқытудың инновациялық технологияларын меңгеру жүйесі	26
МОДУЛЬ 2. БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ НЕГІЗДЕРІ	36
4-тақырып: Қашықтықтан оқытудың инновациялық технологиясы	36
5-тақырып: Өз бетінше білім берудің инновациялық технологиясы	43
6-тақырып: Электрондық-ресурстық инновациялық технология	52
7-тақырып: Инновациялық ақпараттық-коммуникациялық технология	60
8-тақырып: Жеке тәсілдің инновациялық технологиясы	68
9-тақырып: Цифрлық инновациялық технология	82
10-тақырып: Сапалы білім берудің инновациялық технологиясы	90
МОДУЛЬ 3. БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ӘДІСТЕМЕСІ	100
11-тақырып: Еліміздегі бастауыш білім беру үдерісіне инновациялық технологияларды енгізу тәжірибесі	100
12-тақырып: Шет мемлекеттердің оқу орындарында инновациялық технологияларды қолдану тәжірибесі	107
13-тақырып: Инновациялық технологияларды әзірлеу әдістемесі	116
14-тақырып: Бастауыш білім беруге инновациялық технологияларды енгізудің перспективалық бағыттары	127
15-тақырып: Бастауыш білім берудегі инновациялық технологиялардың тиімділігі	137
Өз бетінше және практикалық сабақтарға арналған тақырыптар	150
Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:	152

КІРІСПЕ

«Жаңа Өзбекстанның даму стратегиясында» 2022-2026 жылдары елімізде сапалы білімге қол жеткізу міндеттері белгіленген. Бұл ретте басты назар білім алушылардың оқу көрсеткіштері мен мұғалімдердің біліктілігі негізінде сапалы білім беру көрсеткіштерін бағалауға аударылады. Осыған байланысты жоғары педагогикалық оқу орындарында бастауыш сынып мұғалімдерін теориялық біліммен, жеке әдістемемен, білім берудің осы кезеңінде инновациялық технологияларды қолданудың практикалық дағдыларымен қаруландыру кезек күттірмейтін мәселе. Осы мәселелерді негізге ала отырып, бұл оқу құралы оқытудың кредиттік-модульдік ережелері мен талаптары негізінде жасалды.

Оқу құралында бастауыш білім беруде инновациялық технологияларды қолданудың теориялық мәселелері, оның маңызды негіздері мен әдістемелік мәселелері жан-жақты талданған. Оны жазу барысында еліміздің бастауыш сынып мұғалімдерінің іс-тәжірибелері мен шетелдік педагог ғалымдардың инновациялық технологияларды қолдану тәсілдерін үйлесімді пайдалануына назар аударылды.

Оқулық мәселеге арналған алғашқы оқу әдебиеті болғандықтан, педагогикалық тәжірибелер мен технологиялық тәсілдерді мүмкіндігінше кеңінен пайдалануға көңіл бөлінді. Сондықтан оқулықты талдау әдісіне сүйене отырып пайдалану ұсынылды.

Оқу құралы жоғары оқу орындарының бастауыш сынып студенттеріне, аспиранттарға, практикалық іс-әрекеттегі бастауыш сынып мұғалімдеріне және мәселеге қызығушылық танытқан көпшілік қауымға арналған.

МОДУЛЬ 1. БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

1-тақырып: «Инновациялық технологиялар» мазмұны және олардың негізгі мақсаттары

Жоспар:

1. «Инновациялық технология» ұғымының мазмұны.
2. Инновациялық технологиялардың мақсаттары
3. Инновациялық технологиялардың міндеттері

Негізгі ұғымдар: Білім, сапа, инновация, технология, теория, мазмұн, түсінік, білім, дағды, құзыреттілік.

Жоғары педагогикалық білім беру үдерісінде «Жаңа Өзбекстанның даму стратегиясын» жүзеге асыруды қамтамасыз ету маңызды. Өйткені бұл Стратегия білім беру жүйесін және оны жүзеге асыру үдерісін жаңартуға мүмкіндіктер береді. Осыған орай болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің бастауыш білім беруде инновациялық технологияларды қолдану бойынша білім, білік дағдыларын дамыту кезек күттірмейтін мәселе. Мұнда инновациялық технологиялардың мазмұнын, мақсаты мен міндеттерін талдауға назар аударамыз.

«Инновациялық технология» ұғымының мазмұны. «Инновация» сөзі ағылшын сөзі, жаңалық, өнертабыс, жаңалық дегенді білдіреді.¹ Осыған байланысты инновация ұғымы білім беру үдерісіне жаңа тәсілдерді, жаңа әзірлемелер мен өнертабыстарды қолдану мазмұнын білдіреді.

Инновациялық технология мазмұнында негізінен жаңалықтарға негізделген. Инновациялық технологиялардың ЮНЕСКО-ның сипаттамалары бар және бұл ұсыныстар инновациялық технологиялардың мазмұнын білдіреді. Бұл ұсыныстарға

¹ Хасанбоев Ж., Торакулов Х., Хайдаров М., Хасанбоева О., Усманов Н. Педагогиканың түсіндірме сөздігі. - Т.: «Ғылым және технология». 2009. 177-бет.

мыналар жатады:

- а) мақсатты инновациялық жобаларды қалыптастыру;
- б) инновациялық жобалармен тәжірибе жасау;
- в) технологиялар мен әзірлемелер түріндегі сынақтан өткен инновациялық жобаларды құру;
- ж) оқу процесінде инновациялық технологияларды қолдану тетіктерін әзірлеу.

Осыған байланысты инновациялық технологиялардың мазмұны жаңа әзірлемелерді құрудың мәніне назар аударады.

20 ғасырдың 90-жылдары технологиялық даму мен нанотехнологиялардың пайда болуы нәтижесінде инновациялық технологияларға қызығушылық артты. Бұл ретте басты назар білім беру мен оқыту үдерісіне жаңа көзқарас қалыптастыруға аударылды. Осы орайда Еуропа елдері, Ұлыбритания, Франция, Германия елдерінің инновациялық технологияларын әзірлеуді педагогтар бірінші кезектегі міндет ретінде қабылдады. Сондай-ақ АҚШ-та инновациялық технологиялардың түрлері бойынша әдістемелер қалыптастырылып, оларды қолдану бойынша педагогикалық ұсыныстар кешені әзірленді. Азия елдерінен Бангкок, Таиланд және Индонезия инновациялық технологияларды қолданудың бірегей тәжірибесін енгізді. Мұның бәрі инновациялық технологиялардың мазмұнын түсінуде маңызды рөл атқарады.

Инновациялық технологиялар педагогикалық инновацияның мақсатты және мазмұнды бағыттарына, яғни педагогикалық инновацияларға, оларды бағалау және педагогикалық ұжымның игеріп, тәжірибеде қолдануына бағытталған.

Инновациялық технологиялардың мазмұнын түсіну үшін тиісті оқулықтармен, оқу әдебиеттерімен және әдістемелік құралдармен, сонымен қатар педагогикалық сөздіктермен танысқан орынды. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің инновациялық технология мазмұны бойынша біліктілігі болуы шарт.

Қазіргі әлемдік білім беру жүйесінде инновациялық технологиялар жаңа құбылыс ретінде қабылданып жатқанын дер кезінде айта кеткен жөн. Сонымен бірге қоғамның дамуы мен технологияның өркендеуі инновациялық технологиялардың білім берудің соңғы түрі ретінде қабылданбауын талап

етеді. Осы тұрғыдан алғанда, біздің байқауымызша, соңғы кездері заманауи (мүлдем жаңа), цифрлық, инновациялық технологиялардың іргетасы қалыптаса бастады. Сондықтан қазіргі заманғы инновациялық технологияларды оқытудың белгілі бір озық түрі ретінде қабылдау қажет. Өйткені дәстүрлі білім беру өзінің көп жылдық бай тәжірибесіне сүйене отырып, оқытудың жаңа технологияларын игеруге негіз болады. Мысалы, Біздің дәуірімізге дейінгі жылдардағы сандарды есептеу үшін жасалған абакус (диаграмма) құрылғысы әлі де қолданыста. Осы санау жабдығының орнына жасалған калькулятор техникасы кейіннен олқылықтарға ие болып, есептеу нәтижелерінде қателіктер жіберілгені анықталды. Сондықтан мемлекеттік маңызы бар аса маңызды есептеулер бүгінгі күнге дейін абакус жабдықтары негізінде жүргізіледі. Сондықтан жасалған инновациялық технология – көне оқыту әдістерінің жетілдірілген әдісі. Осыны баса айтудағы мақсат – тәрбие мен оқыту процесінде қолданылатын әрбір оқыту технологиясы абсолютті құбылыс ретінде қабылданбауы керек. Мұндай тәсіл инновациялық технологияны оңтайлы деңгейде пайдалануға мүмкіндік береді. Осы санау жабдығының орнына жасалған калькулятор техникасы кейіннен олқылықтарға ие болып, есептеу нәтижелерінде қателіктер жіберілгені анықталды. Сондықтан мемлекеттік маңызы бар аса маңызды есептеулер бүгінгі күнге дейін абакус жабдықтары негізінде жүргізіледі. Сондықтан жасалған инновациялық технология – көне оқыту әдістерінің жетілдірілген әдісі. Мұны атап өтудегі мақсат – білім беру мен тәрбиелеу процесінде қолданылатын әрбір оқыту технологиясы абсолютті құбылыс ретінде қабылданбауы керек. Мұндай тәсіл инновациялық технологияны оңтайлы деңгейде пайдалануға мүмкіндік береді.

Инновациялық технологиялардың мақсаттары. Инновациялық технологиялардың негізгі мақсаты – жаңа тәсілдер негізінде белгілі бір оқу-тәрбие іс-шараларын жүзеге асыру. Ол үшін инновациялық бағдарламалық дидактикалық кешен әзірленеді. Мұндай кешеннің дамуы мыналарға негізделген:

- а) белгілі бір оқу пәнін оқытуда студенттер мен мұғалімдердің белсенділігін арттыруға бағытталған жаңа әдістерді анықтау;